

ФРАНТИШКА СЕНЛЕРОВА-ШОУРЕКОВА (1844–1919)

Мартина Бечваржова
Чешко висше техническо училище, Прага

Априлското въстание на българите, което избухва през 1876 г., предизвиква значителна симпатия сред чешката общественост. Руско-турските боеве и съпротивата на българските опълченци се посрещат с голямо възхищение от страна на чешките писатели, поети и художници (напр. Св. Чех, Алоис Ирасек, К. Светла, М. Алеш, К. Майкснер, Ф. Б. Звержина, Й. Мукаржовски). Обявяването през 1878 г. на независимото Княжество България и относително автономната Източна Румелия довежда до възникването на нови културно-икономически чешко-български взаимоотношения и контакти. Чехите предлагат на българите ефективна помощ при строежа на промишлени предприятия, на пътища и железници, при изграждането на градовете, обучението на специалисти в държавната администрация, адвокати, учители, лекари, инженери, музиканти и др., от които, в резултат на вековната турска окупация, младата българска държава изпитва остра нужда. Поради това от 80-те години на XIX век се забелязва интензивно чешко търговско и културно проникване в България, което понякога се определя като „чешка културна инвазия“. Чехите, които заминават за България, се включват в изграждането на модерното българско образование и наука (напр. Я. Брожка, В. Добруски, К. Иречек, Л. Лукаш, Ф. В. Сплитек, В. Стшибърни, Х. Шкорпил, А. В. Шоурек, Й. Веленовски), на българското изобразително изкуство (Я. В. Мърквичка, Й. Пинтер, Я. Вешин), участват в изграждането на пътните артерии (А. Пелцъл, Й. Прошек, К. Трънка) и др. За тяхната дейност е писано много, но има чехи, чиято дейност днес е забравена, и както правилно отбелязва А. В. Шоурек още през 20-те години на XX век, *„за нашите сънародници, които познавам лично, може толкова много да се напише – и хубаво, и весело, и тъжно, че любезният читател би могъл няколко дни да се забавлява, но също и да разбере как тези наши сънародници, от които повечето почиват вече навеки – инженери, учители, лесничей, адвокати, художници и музиканти, пивовари, градинари, занаятчии, земеделци и т.н., са прославили чешкия народ и неуморно са работили и вероятно заслужават да им се посветят няколко реда в тяхна памет. Би трябвало някой по-компетентен сънародник да прегледа архивите на различните министерства и да опише кой, къде и колко време е работил за България. – Лесно се забравя!“* (Цит. по: Бечваржова 2009: 333–334).

В следващите редове ще се опитаме да припомним една личност, която има важна роля за развитието на българските девически училища, а именно

Франтишка Сенлерова-Шоурекова, която пристига в България в началото на 80-те години на XIX век и скоро след това става ярка фигура в движението за еманципация на българските жени и неуморна организаторка на чешкото културно малцинство в Пловдив и по-късно в София. В чешките културни кръгове нейното име е напълно забравено, резултатите от работата ѝ са неизвестни и недооценени.

ЖИТЕЙСКА СЪДБА И ПЕДАГОГИЧЕСКО ДЕЛО В ПЛОВДИВ

Франтишка Сенлерова-Шоурекова (1844–1919)¹ се ражда на 27 септември 1844 г. във Водняни². В родното си място посещава основното училище, после учи в Педагогическия институт в Прага, където се подготвя за учителска професия в девическите общообразователни училища или прогимназиите. Същевременно учи пиано в Пражката консерватория. Във възпоменателните статии (Петров, Пенев 1988; Юбилеен сборник 1934) се посочва, че след завършването си Фр. Сенлерова получава учителско място в девическата прогимназия в Кладно. Годишният отчет на училището³ не потвърждава тази информация. От 1872 г. в Кладно има само общообразователно мъжко и девическо петокласно училище, което през 1879 г. бива реорганизирано; основават се мъжко и девическо петокласно общообразователно училище и мъжка и девическа осмюкласна прогимназия. От 1878 г. двете мъжки училища се ръководят от брата на Франтишка Зьонлерова (Сенлерова) – Антонин Зьонлер, учител по математика, физика и естествознание, а двете девически училища ръководи Мария Пиа Смоликова. В годишните отчети при прегледа на учителските кадри името на Франтишка Зьонлерова (Сенлерова) не се среща. По молба на брат си обаче замества болни учителки в прогимназиите или общообразователните училища – в докладите се срещат оплаквания от техните чести боледувания. До 1886 г. няма други училища в Кладно.

¹ В чешките и българските материали поначало е написана Сенлерова, правилно би било обаче да бъде написана според немския правопис като Söhnlér (Зьонлер).

² Вж. родените в регистъра на римокатолическата енория на Водняни, том ном. 5, 1832–1889, стр. 84, Държавен окръжен архив на Тршебон. В регистъра името ѝ е посочено на латински Francisca Seraphina Eugosina Maria. Баща ѝ – Паул Фридрих Зьонлер, бил пътен строител на Н. В., майка ѝ Барбара Антония, дъщеря на починалия Петър от Пеххофен, главен лекар към кралската земеделска болница във Франкфурт на Майн, и починалата Терезия, чието презиме не е посочено. Кръстниците на Франтишка били Еуросина Врани, вдовица на чиновник в лотарийния център, и Франц Зьонлер, главен счетоводител към централното ведомство на пътното строителство. Според воднянския регистър Франтишка имала по-малък брат Антонин Лудвик Франтишек (роден на 11 юни 1850 г. във Водняни), вж. същия регистър, стр. 142. В регистрите няма информация нито за брака, нито за смъртта на родителите на Франтишка Сенлерова. Името Зьонлер или Зенлер при родените от 1832 г. до 1889 г., съответно починали между 1850 г. и 1912 г. или бракосъчетани в годините от 1780 г. до 1860 г., вече не се среща.

³ Вж. Годишен отчет на прогимназиите и общообразователните училища в Кладно за учебната 1877/78, ... 1881/82, Ф. А. Урбанек, Прага, 1879, ..., 1882 (*Výroční zpráva měštanských i obecných škol na Kladně za školní rok 1877–1878, ..., 1881–1882*, F. A. Urbánek, Praha, 1879, ..., 1882).

По препоръка на Иван Петров Салабашев⁴ в края на 1880 г. тя е официално поканена от Йоаким Груев (1828–1912) – министъра на народното просвещение в Източна Румелия, за директорка на новоосновената девическа гимназия и управителка на девическия пансион в Пловдив. Но първата неофициална покана тя получава още през есента на 1880 г. От лятото на същата година правителството на Източна Румелия се опитва да намери в Чехия подходяща директорка за девическото училище, както се разбира от писмото, изпратено на 18 септември 1880 г. от съпругата на граф Рудолф Турн-Таксис⁵ – Йена, до Елишка Краснохорска⁶. В него тя я моли да потърси добре образована и опитна учителка, която би приела да дойде в Пловдив и от началото на 1880–1881 учебна година да заеме мястото на директор в Девическото училище при много изгодни условия: *Трябва да знае френски, немски и би било желателно, макар и не задължително, освен чешки да знае още един славянски език. Ще може да се възползва от пълна издръжка в учреждението, т.е. храна, настаняване, прислуга и спално бельо, и освен това вече договорените минимум 10 турски лири. Както се подразбира, пътните се поемат от правителството. Освен ръководенето на пансиона и надзираването на момичетата в задълженията ѝ влиза да преподава най-много само един предмет.*

Предложенията за директорско място се повтарят и в двете писма, изпратени през периода септември–ноември 1880 г. от граф Рудолф Турн-Таксис до Елишка Краснохорска. Те са предадени на Франтишка Сенлерова. Съдържат също информация за политическата и културната ситуация в Източна Румелия, подробности за Пловдив и за живота на тамошната чешка общност, както и описание на най-подходящите пътища през Балкана.

На 24 ноември в писмо Йоаким Груев съобщава на Франтишка Сенлерова, че е назначена за директор на Девическото училище в Пловдив и че тази ѝ позиция е потвърдена от главния управител на Източна Румелия княз Александър Стефанов Богориди (т.нар. Алеко паша, 1823–1910)⁷. Да припомним, че на младата българска държава осезаемо липсват образовани жени и подготвени учителски кадри с организационни умения, които били

⁴ Иван Петров Салабашев е известен български политик, държавник, дипломат, математик, популяризатор и организатор на културния живот. От 1870 г. до 1873 г. учи в среднообразователните училища в Табор и в Прага, а от 1873 г. до 1876 г. учи математика в Пражкия техникум. Има много добри приятели в Чехия и по негова молба или препоръка през 80-те години на XIX век в България пристигат чешки учители, адвокати, инженери, лекари и пр. За неговия живот и дело вж. Бечваржова 2007: 15–18; 2008: 13–20; 2009б: 397–406.

⁵ Граф Рудолф Турн-Таксис (1833–1904) – чешки адвокат и отличен познавач на европейската правна система. През 1880 г. е назначен за главен прокурор на Върховния съд на Източна Румелия със седалище Пловдив. Също така взема участие в подготовката на източнорумелийските закони, законодателните постановления и кодекса. През 1885 г. е назначен като прокурор на Апелативния съд в Пловдив и активно участва в съставянето на новия кодекс, изготвен за съединението на Княжество България и Източна Румелия. Напуска България през 1892 г. и се връща в Чехия.

⁶ Елишка Краснохорска (1847–1926) – чешка писателка, преводачка, критичка и поетеса, която активно се ангажира с чешкото движение на еманципираните жени и развитието на девическото учебно дело и образование.

⁷ Всяка спомената кореспонденция е запазена във фонда (вж. *Архивен фонд*).

нужни за развоя на българското народно просвещение. Тези кадри били търсени в чужбина, преди всичко в Чехия⁸.

Франтишка Сенлерова пристига в Пловдив през пролетта на 1881 г. и веднага се заема с ръководенето на българското четвъртокласно девическо училище, основано през 1862 г., което бавно се разраства и печели признание и престиж. След летните годишни изпити на четвърти клас получава позволение да открие пети клас, в който се записват шестте най-добри ученички. Така са поставени основите на девическото средно образование в столицата на Източна Румелия. Със съгласието на министерството през септември 1881 г. Ф. Сенлерова основава нарочен пансион към училището, който предлага настаняване на учещите момичета от цялата страна⁹. С голяма решимост и ентузиазъм се залавя с изграждането на пловдивската девическа образователна система. Ръководи училището и пансиона много строго; следи за спазването на реда, налага високи изисквания, въвежда строги изпити и единственото развлечение, което разрешава на момичетата, е ръкоделието. Ученичката Мария М. Маджарова си спомня за живота в пансиона така: *„Тя беше много строга и не позволяваше на ученичките да ходят на театър, нито да носят разни украшения. Много държеше на това, което беше поръчала да се купи и изработи, и не признаваше друго ръкоделие освен това, което тя беше задала“* (Петров, Пенев 1988: 98).

Не след дълго в ежедневниците започват да се появяват оплаквания от ученички и техните родители от строгата учителка и управителка на пансиона¹⁰. Критикуват я преди всичко за крайната ѝ възискателност по отношение на спазването на дисциплината и реда. И тъй като очевидно това не е причина, която би довела до нейното отстраняване, се обръща внимание преди всичко на факта, че няма необходимото образование. Родителите без никакво основание се оплакват, че Франтишка Сенлерова не е завършила университет и няма право да преподава в средно училище. Нека отбележим, че през 80-те години на XIX в. на момичетата все още не им е било позволено да придобиват университетско образование, отгоре на всичко по това време пловдивското училище дори нямало официален статут на пълноправно средно училище. Оплакванията и клеветите не са взети под внимание и Франтишка Сенлерова продължава да ръководи училището и пан-

⁸ Вж. Петров, Пенев 1988: 97; *Юбилеен сборник* 1934: 73.

⁹ Новата модерна сграда на Девическото училище е построена по решение на Пловдивския градски съвет през периода 1879–1881 г. в центъра на Стария град според проекта на чешкият архитект Йосиф Шнитер (1852–1914), който от 1878 г. е главен инженер и ръководител на Пловдивската техническа канцелария. От 1878 до 1914 г. той взема участие в проектирането и изграждането на редица важни държавни, административни и градски здания, частни къщи и вили. Неговото най-значимо дело е първият градоустройствен план на Пловдив, изработен през 1888–1891 г. и одобрен с царско решение през 1896 г., който решава проблемите при изграждането на комуникацията, инфраструктурата, основните градски паркове, новите жилищни сгради, промишлените квартали, т.е. изгражда облика на новия град. Ще отбележим, че училището е проектирано и построено като просторна триетажна сграда, оградена от малък парк. Понастоящем там се намира Градската художествена галерия (ул. „Съборна“ 14 А), в която в момента са изложени най-добрите картини и скулптури от периода на Българското национално възрождение до наши дни.

¹⁰ Вж. например «Пловдивската девическа гимназия». / в. „Съединение“, Пловдив, 1884, бр. 76 от 28 юни 1884, с. 2.

сиона, преподава френски, аритметика, анатомия, химия, ръкоделие, икономика и чертане. Обхватът на преподаваните от нея предмети отразява всеотстранните ѝ интереси и разширява нейните познания. Освен това тя изнася в града самостоятелни концерти и ръководи девически певчески хор на ученичките от училището¹¹. През 80-те години е сред важните и уважавани представители на чешката културна общност в Пловдив¹².

СЕМЕЙСТВО

На 27 декември 1883 г. Франтишка Сенлерова сключва брак с Антонин Вацлав Шоурек (1857–1926)¹³, който преподава математика в Пловдивското

¹¹ Вж. *Пръв годишен отчет на областната девическа гимназия в Пловдив за учебната година 1882/1883*, Пловдив 1883, *Четвъртий годишен отчет на областната девическа гимназия в Пловдив за учебната година 1885/1886*, Пловдив, 1886.

¹² Нейна фотография в компанията на останалите членове на чешката общност в Пловдив е сн. ном. I в: Милушев 2005. Вж. също публикуваните спомени на Шоурек в: Бечваржова 2009а.

¹³ Антонин Вацлав Шоурек – чешки математик, забележително име в българската културна история. След като завършва реална гимназия в Писек и техникум във Виена и Прага, става преподавател по математика в реалната гимназия в българския град Сливен, откъдето след година се премества в реалната гимназия в Пловдив, където работи 9 години. През 1890 г. е назначен за преподавател по математика в Първа мъжка гимназия в София и едновременно е хоноруван преподавател по математика в Софийския университет. След смъртта на професор Теодор Монин (1858–1893) през 1893 г. е освободен от ангажимента си към средното училище и поема цялостно преподаването по математика в университета, където през 1898 г. е назначен за редовен преподавател по геометрия. През 1893 г. става професор по дескриптивна геометрия във Военната академия в София (9 години изнася лекции там), година по-късно започва да изнася лекции в курса към военния щаб. През 1897–1912 г. изнася лекции по конструктивна перспектива в Художествената академия в София. В университета се задържа чак до 1915 г., когато заминава за чужбина и за 5 години става секретар на военния аташе в Берн и в Рим, грижи се за подобряване на положението на българските военнопленници. През 1921 г. се връща в Софийския университет и преподава там чак до 1926 г. През целия си живот поддържа тесни контакти с Обществото на чешките математици (Jednota českých matematiků). След като пристига в България, започва да изгражда българската математика и нейното преподаване в средните училища и по-късно в университетите, като се опира на чешкия опит. През 80-те години издава първите български учебници за гимназиалните училища по аналитична геометрия (1885), равнинна тригонометрия (1883), сферична тригонометрия (1889) и дескриптивна геометрия (1888, 1889), допълнени с методически ръководства и сборници със задачи по алгебра (1885, 1886) и по-кратки разработки. При тяхното съставяне е вдъхновен от чешките учебници на Ф. Й. Студничка, Й. Смолик, Е. Тафтъл, А. Сърнад, Ф. Хромадка и др. През 90-те години съставя и издава за студентите си от университета учебни текстове от анализи (1890–1891), аналитична геометрия (1891, 1892, 1894), алгебра (1891–1892), синтетична геометрия (1891–1892) и дескриптивна геометрия (1893–1894). И при тяхното съставяне е вдъхновен от учебниците на Ф. Й. Студничка, Ед. и Ем. Вейр. През 1895 г. Софийската военна академия издава неговото съчинение за чертежните методи в геометрията *Учебник по начертателна геометрия. Част I. Ортогонална и котирана проекция* (София, 1895, IX + 271 стр., 349 изображ. и 69 изображ. към 12 таблици), което съставя за нуждите при преподаването на военни специалисти. В началото на XX в. А. В. Шоурек се посвещава главно на преработването и разширяването на българските си лекции, които излизат литографски: проективна геометрия (1909), диференциална геометрия (1911) и аналитична геометрия (1912). През 1914 г. излиза неговата най-известна монография *Учебник по дескриптивна геометрия* (София, 1914, XXIV + 616 стр., 846 изображения), която е разширена версия на университетските му лекции. Не доживява издаването на учебника си *Основи на проективната геометрия. Част първа: Проективност, колinearност и реципрочност на геометр. форми от трите разреда* (София, 1926, XVIII + 313 стр., 338 изображения), обобщаващ и разширяващ университетските му лекции от

мъжко средно училище и помага като преподавател и в Девическото училище¹⁴.

Въпреки голямата възрастова разлика бракът е щастлив. Главна заслуга за това преди всичко има Франтишка Шоурекова, която овладява настроението на съпруга си, депресията и ревността му, успокоява неговите бурни и прибързани реакции, изглажда различните конфликти и спорове, които той предизвиква, и се старае всячески да улесни кариерата му, за което свидетелства обширната кореспонденция, запазена сред Шоурековото наследство¹⁵.

висшата геометрия. През 1882 г. А. В. Шоурек превежда от чешки на български логаритмитичната таблица на Студничка, която допълва с обширно обяснение за основите на алгебрата. В края на 90-те години превежда на български гимназиалния учебник на Тафтъл *Алгебра за горните класове на гимназиалните училища* и четиритомния учебник на Стърнад *Геометрия за горните класове на реалните гимназиални училища*. А. В. Шоурек безспорно се нарежда сред най-известните „български“ математици от втората половина на XIX в. и първата третина на XX в. За неговия живот, педагогическа дейност и математическо дело вж. Бечваржова 2009а.

¹⁴ От документите, запазени в *Архивния фонд*, излиза, че едва ден след сключването на брака Антонин Вацлав Шоурек поискал в писмо до своя шурей Антонин Зьонлер съгласие за брак с неговата сестра Франтишка. Предвид на това, че тя е била 14 години по-възрастна от него, брат ѝ не бил особено благоразположен към брака. За вътрешните борби на Франтишка Сенлерова и Антонин Вацлав Шоурек, предхождали това решение, свидетелстват писмата им от началото на декември 1883 г. Ще цитираме писмото на Шоурек:

Скъпа моя!

[...] След дълго самоизпитание Ви предложих своето скромно, но честно име – и слабата си ръка, която ще Ви предложи удовлетворителен и приятен път редом до мен. Не мога да Ви предложа известно име, нито свързаното с него положение – нито дори имуществено. Но бъдете сигурна, че ще Ви предложа закрила – че ще Ви почитам и обичам. Не се бойте от хорското злословие, дори понякога от него да боли – лек срещу него ще бъде тихият Ви пряк характер, който ценя по-високо, отколкото преходните качества на Вашето тяло.

Бъдете сигурна, че никога няма да роптая, че съм избрал за другарка в земното царство по-възрастна жена. Единственият свят за мен ще бъде тихият живот редом до Вас – в нашето семейство. Тогавя ще бъда щастлив! Единствената ми грижа ще бъде да задоволя нуждите на своето семейство, да осигуря тези, които ще наричам свои! Затова с радост Ви отстъпвам свидания си свобода, полагам я в ръце, за които знам, че ще се грижат за нея по-добре от мен самия; така че, моля, ако се решите в моя полза, бих искал да Ви наричам своя жена! Същевременно си позволявам да Ви помоля всяко облаче, което би надвиснало над челото ми, да не го тълкувате като нещо, което насочвам против Вас, а да се постараете да го пропъдите!

Намерите ли за добре, откажете се от своето положение!

На 14 декември 1883 г. в кметството на Кладно се издава удостоверение, че Франтишка Сенлерова е неомъжена, на 22 декември във Водняни – потвърждение, че има католическо вероизповедание и че е неомъжена и може да сключи брак, междуременно ѝ се изготвя кръщелно свидетелство.

¹⁵ Става въпрос за съпругеска кореспонденция (10 писма от юли 1890 г.), писма от Владислав Шак, адресирани до Франтишка Шоурекова (3 писма от 1884 до 1888 г.), и писма от Владислав Шак, адресирани до Антонин Вацлав Шоурек (33 писма от 1884 до 1888 г.); кореспонденцията е запазена в *Архивния фонд*. Ще цитираме два откъса от писма на Антонин Вацлав Шоурек до съпругата му: „*Във вторник се връщам, а в сряда – ако не искаш да се разгневя – те очаквам. Това ми е последната дума и последното писане. Достатъчно търпях – все пак няма човек, с когото да си кажа една дума* [писмо на Шоурек от 21.7.1890 г.].

Скъпа жено,

Вчера ти съобщих с телеграма, а днес го правя и писмено, че твоят престой в София ми е

На 26 септември 1885 г. се ражда единствената им дъщеря, която наследила бащината астма и горещият пловдивски климат не бил особено подходящ за нея. Антонин Вацлав Шоурек безкрайно обича дъщеря си, за нея поръчва играчки и дрехи от Чехия, макар че иначе е доста пестелив. Много тежко понася разделите със семейството си, както свидетелстват запазените негови писма¹⁶.

В края на юли 1885 г. Франтишка Шоурекова освобождава мястото на директорка, учителка и управителка на пансиона и се посвещава на семейството си¹⁷. Тъй като владее френски, немски, чешки и български, работи при случай като преводач и редактор, а също така сътрудничи на списание „Мисъл“¹⁸. Никога повече не се връща към учителската професия, въпреки че следи съдбите на своите ученици, помага на студентите на съпруга си, на чешките си сънародници и се ангажира с благотворителното движение, както свидетелстват писмата, съхранени в Централния държавен архив в София¹⁹.

Ще допълним още, че дъщерята Анна Шоурекова (1885–1937) се омъжва за военния офицер Франц Червенаков (1871–1929). От техния брак се

достатъчен. Душевно съм напълно разстроен и затова ти заповядвам да пристигнеш с утрешния влак. Ако не пристигнеш, ще направя неща, които никога – ама никога – няма да забравиш. Въобще на теб човек Ти подава пръст, а Ти ще му отхапеш цялата ръка, Ти само от себе си се интересуваши, а другите хора – сред тях и Твоя мъж – кучета ги яли. Както е видно, в София ще ни преместят, затова Твоят престой там е излишен. Не искам да те видя никога повече, в случай че не пристигнеш във вторник, т.е. утре [писмо на Шоурек от 23.VII.1890 г., жена му била седемнадесет дни на гости в София у чешки приятели].

¹⁶ Запазени са 33 писма на Антонин Зьонлер от 1883 до 1889 г. и 8 писма от съпругата му Анна от 1884 до 1890 г., от които е видно, че семействата са поддържали много тесни контакти, по време на летните ваканции са си гостували, споделяли са различни интереси, облекло, новини, книги, информация за финансовите проблеми, грижите покрай децата, политически и културни новини. Още повече семейство Зьонлер помагало на Леополдина Шоурекова, сестрата на Антонин Шоурек, в обучението ѝ и с осигуряването на учителско място. Повече вж. кореспонденцията, запазена в *Архивния фонд*.

¹⁷ През юли 1885 г. подава молба до Министерството на народното просвещение да бъде освободена от мястото на директорка и учителка. Нейната молба бива удовлетворена на 29 юли 1885 г.; на нейното място бива назначена Рада Киркович. На 3 юли 1886 г. от Министерството на образованието ѝ е издадено свидетелство, което удостоверява, че от 1881 до 1885 г. работи като директорка и учителка в Пловдивската девическа гимназия, като с работата си напълно удовлетворява града и министерството. Кореспонденцията е запазена в *Архивния фонд*.

¹⁸ Списанието е създадено през 1892 г. от група млади български интелектуалци и писатели. Ф. Шоурекова превежда например разказа на В. Халек «Pod dutým stromem» (В. Халек. «Под кухото дърво», прев. Ф. Шоурекова. // *Мисъл*, 1892, стр. 208–221, 326–336, 399–422). Вж. П. Петров. «Първата директорка». // *Отечествен глас*, 1982, год. 38, бр. 11373 от 6 август 1982 г., Г. Райчевски: *Пловдивска енциклопедия*, Пловдив, 2004, стр. 380; Чолакова 2008.

¹⁹ Вж. например благодарственото писмо от А. Серезлиева от 80-те години на XIX в. за оказаната ѝ помощ при обучението ѝ в Чехия, писма на вицеконсула на австро-унгарското консулство от 1885 г. за проблемите с чешките ѝ сънародници, писма от 1886 г. между Ф. Шоурекова и Е. фон Треск, немски консул в Истанбул, писма между Ф. Шоурекова и австро-унгарското консулство на Н. В. в Пловдив, семейната кореспонденция с В. Шак – чешки гимназиален преподавател по дескриптивна геометрия в София. Всяка горепосочена кореспонденция е съхранена в *Архивния фонд*.

ражда син – Антон Францов Червенаков (1908–1984), който става известен български хирург и уролог²⁰.

ЖИВОТЪТ В СОФИЯ

През 1890 г. Шоурекови се преместват в София, тъй като на 1 септември Антонин Вацлав Шоурек бива назначен като преподавател по математика и дескриптивна геометрия в тамошната Първа мъжка класическа и реална гимназия. Най-напред семейството наема хубав петстаен апартамент в центъра на София, а по-късно си купува едноетажна къща с градина на улица „Шипка“, недалече от университета. От средата на деведесетте години Франтишка Сенлерова-Шоурекова отново иска да се посвети на любимата си учителска професия, защото дъщеря ѝ Анна вече е поотраснала. Обаче в крайна сметка по настояване на съпруга си остава въщи, въпреки че семейството изпитва недостиг на финансови средства. Изцяло подчинява интересите си на кариерата на съпруга си и на неговата научна работа²¹.

ФИНАЛЪТ

През 1915 г. цялото семейство напуска пометената от войната България, тъй като съпругът на дъщеря ѝ Анна бива назначен като военен аташе в Рим, а Антонин Вацлав Шоурек получава от университета дългосрочен отпуск по болест заради влошаващата му се астма. Франтишка Сенлерова-Шоурекова се разболява сериозно в Италия и след преместването на семейството в швейцарския град Берн почива на 3 януари 1919 г. Там е и погребана²².

Превод от чешки: **Петя Коленцова**

²⁰ А. Ф. Червенаков учи в София, медицинския факултет завършва през 1932 г. През следващите години е назначен за т.нар. доброволен (неплатен) асистент към факултета по медицина, през 1936 г. става редовен асистент. През 1937 г. следва във Франция, през 1940 г. учи в Германия и през 1948 г. във Великобритания. През 1946 г. получава доцентура, а четири години по-късно – професура към катедрата по пропедевтика на хирургичните болести на Софийския медицински факултет. От 1946 г. до 1950 г. е директор на хирургичната клиника към Висшето медицинско училище в Пловдив. От 1951 г. до 1972 г. е първият директор на катедрата по урология към Медицинската академия в София, от 1972 г. до 1973 г. е заместник-директор на новосъздадения Център по нефрология, урология, хемодиализа и трансплантация. Специализира обща и пластична хирургия, постоперативни инфекции и урология. Въвежда нови оперативни методи, допринася за развитието на пластичната хирургия и анестезиологията. Автор е на повече от 150 специализирани труда, учебници и монографии. Вж. *Енциклопедия* 1996.

²¹ Вж. кореспонденцията на семейството, съхранена в *Архивния фонд*.

²² Ще отбележим, че знаменитият български поет Пенчо Славейков (1866–1912) посвещава поемата *Cis moll* на Франтишка Сенлерова-Шоурекова (в първия публикуван вариант през 1892 г. в списание „Мисъл“ със заглавие *Fis dur*). За повече информация вж. Чолакова 2008.

ЛИТЕРАТУРА

Архивен фонд: Шоурек Антонин Вацлав (1857–1926) – математик, Централен държавен архив, София.

Бечваржова 2007 (съст.): Bečvářová, M. «Proč učít matematiku aneb jeden příklad z politické historie». // M. Bečvářová (editor). *28. mezinárodní konference Historie matematiky*, Jevíčko, 24.8.-28.8.2007, Matfyzpress, Praha, 2007, 15–18.

Бечваржова 2008: Bečvářová, M. «How to Fix an Election Honestly? Ivan Petrov Salabashev's Novel Voting Procedure in Bulgaria, 1879–1880.» // Ch. Binder (editor), *Proceedings of the „IX. Österreichisches Symposium zur Geschichte der Mathematik in Miesenbach*. Technische Universität Wien, Wien, 2008, 13–20; // *Annals of Science* 66 (2009), 3, 397–406.

Бечваржова 2009: Bečvářová, M. *České kořeny bulharské matematiky*. Ed. Dějiny matematiky, č. 40, Matfyzpress, Praha, 2009.

Вълчева 2001: Вълчева, Г. *Чужденците в българската следосвобожденска култура 1879–1900*. Стара Загора, 2001.

Енциклопедия 1996: *Енциклопедия България*, Българска академия на науките, том 7, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, София, 1996.

Юбилеен сборник 1934: *Юбилеен сборник по случай 50-годишнината на Пловдивската девическа гимназия и 70-годишнината от откриването на първото българско девическо училище в Пловдив*, Пловдив, 1934.

Милушев 2005: Милушев, Я. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. Академично издателство „Марин Дринов“, София, 2005.

Пеев 1941: Пеев, В.: *Пловдив в миналото и настоящето*. Пловдив, 1941.

Петров, Пенев 1988: Петров, П., Пенев, А. *Чужденци – просветни дейци в България*. София, „Народна просвета“, 1988.

Райчевски 2004: Райчевски, Г. *Пловдивска енциклопедия*. Пловдив, 2004.

Чолакова 2008: Чолакова, Ж.: «Пенчо Славейков и Чехия – pro et contra». // Černý M., Grigorov D. (editoři), *Úloha české inteligence ve společenském životě Bulharska po jeho osvobození. Velvyslanectví Bulharské republiky v České republice*, Praha, 2008, 258–269.